

A l'octubre, defugim els 'llocs comuns' de la memòria

Un número 512 que reflexiona sobre la protesta, el record i les veus dissidents d'una Història sempre és 'viscuda'

Amb una imatge Toni Catany a la coberta (Cossiòl núm. 10, 1985 © Fundació Toni Catany) | Natàlia Báscones

Amb el número d'aquest octubre, defugim els 'llocs comuns' de la memòria, i els seus discursos monolòtics. En temps de censura a Veneçuela, Carles Torner es dirigeix a l'escriptora i periodista mexicana **Alicia Quiñones** a l'Arca de Babel. Una carta que denuncia la impunitat de les autocràcies que s'uneixen en diversos indrets del món.

Als Billets, **Jordi Mir Garcia** denuncia l'emergència habitacional, ben tangible per a bona part de la població. A l'article, reclama "convertir l'habitatge en un dret" amb l'ajut d'una breu síntesi d'algunes de les lluites històriques amb aquest objectiu, i recorda que l'oblit és permissiu. **Albert Fabà Prats** signa una nova peça on repassa la història del Procés i de l'independentisme després d'uns mesos políticament incerts, de la investidura de Salvador Illa i del fugaç retorn de Carles Puigdemont.

Els resilient cactus poblen les pàgines de Trabal, Salvà i Rodoreda a la novena entrega de la Història cultural dels Cactus, la secció de relats de **Julià Guillamon** que aquest mes es titula "Cactus sense terra". Una de les imatges de **Toni Catany** que il·lustra l'article és també a la coberta d'aquest número. A l'entrevista, que porta per subtítol "Els canals subterranis de la

revolució", l'historiador **Robert Darnton** desgrana com va convertir els llibres en el seu objecte d'estudi en una conversa amb el periodista **Mariano Schuster** que va aparèixer a la revista argentina *Nueva Sociedad* el passat mes de maig. Traduïm alguns fragments d'un intercanvi on Darnton subratlla el paper dels llibres, les xafarderies i les cançons en processos de revolta com la Revolució Francesa, el període en què és especialista. El professor emèrit de Princeton, que fou director de la Harvard University Library i president de l'American Historical Association, hi repassa també la seva formació i el seu interès per la Il·lustració europea.

Els debats memorialístics de l'actualitat són al cor dels Focus del mes. **Gemma Domènech i Casadevall**, directora de l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural (ICRPC-CERCA) i **Eduard Caballé i Colom**, investigador de la mateixa institució, presenten part del projecte que testimonia l'impacte de la Guerra Civil als museus catalans. Des de fa dos anys, rastregen fons i arxius amb el seu equip per estudiar les conseqüències de la salvaguarda, que inclouen les cessions que van arribar a Catalunya. Un article que repassa el destí d'alguns béns culturals des de l'ocupació, així com els retorns a "sus legítimos propietarios", i que apunta la feina encara pendent per conèixer l'"abast real" de les operacions, traçar el camí de les obres que no es van retornar i trobar-ne els propietaris. **María García Alonso**, directora del Instituto de Investigación de Humanidades y Patrimonio UNED-Alcañiz (IHUPA), exposa els conflictes de la monumentalització de la memòria i s'interroga sobre les seves implicacions ètiques. La professora d'Antropologia Social i Cultural (UNED) enllaça casos polèmics com el de l'escultura "L'Ull que plora", al Perú, amb el testimoni de contramonuments, com el Monument a la Resistència a Colòmbia, i de formes participatives de commemoració.

Als Miradors d'art, **Susanna Portell** celebra dues reobertures museístiques: el Morera, museu d'Art Modern i Contemporani de Lleida i la Biblioteca Museu Víctor Balaguer, de Vilanova i la Geltrú. A Lleida, recorre les sales i hi descobreix "una meravella de plantejament i selecció d'obres que il·lumina una col·lecció artística de referència, reivindicadora del que es va coure a Ponent i que permet gaudir de tot un passeig per l'art català des de finals de tot el segle XX fins a l'actualitat." D'altra banda, a la Biblioteca Museu s'hi poden veure des de juliol passat una trentena d'obres que havien estat a la sala de reserva fins ara, emmarcades en una nova disposició. Hi llueixen ara, sota la direcció de Mireia Rosich, obres d'Esther Boix, Maria Girona, Jaume Mercadé i Àngel Ferrant, entre d'altres. **Marc Arnal** torna a la Guerra Freda amb una invitació a llegir d'*El radar americà*, de Vicenç Altaió. Una mirada a la darrera obra del poeta que s'endinsa en la composició del llibre i en trena els continguts per convidar el públic a la lectura d'una obra que segueix el fil vital de l'arquitecte i galerista Lanfranco Bombelli Tiravanti. Cent anys després que André Breton publicqués el *Manifest surrealista*, un 15 d'octubre de 1924, **Elisabet Riera** cerca els seus hereus als Grups surrealistes que encara perviuen, entre les quals no sembla haver-hi un moviment català, tal com certifica amb Vicenç Altaió, poeta, assagista, comissari d'art i president honorari de la Fundació Brossa. Finalment, l'article apunta les exposicions que han celebrat i que celebraran l'efemèride en els mesos vinents, a París, Madrid i Hamburg.

En matèria de literatura, **Valèria Gaillard** s'acosta a l'obra de no-ficció de Stendhal i al seu "egotisme intemporal". Si a les novel·les passejava un mirall pel camí i als seus escrits més autobiogràfics, a *Records d'egotisme* (LaBreu edicions, 2024) Stendhal se'l posa davant i reescriu un jo filosòfic que només és en diàleg amb el context, tal com evidencia l'obra pòstuma que s'acaba de publicar amb traducció de Lluís Maria Todó. Publicada l'any 1892, però escrita seixanta anys abans, permet fer una ullada al projecte vital de l'autor d'*El roig i el negre*: la construcció d'una literatura que parteix del jo, de l'individu, i que recull també el seu món. Al "Llegir escrivint", **Joan Todó** s'enfronta a la novel·la *La revelació*, d'A. M. Homes, traduïda per Elisabet Ràfols Sagués (Angle editorial, 2024). L'obra, que transcorre entre la victòria d'Obama a les eleccions i la seva presa de possessió del càrrec, segueix les reunions clandestines del "Paio Gros", cap d'una família republicana, i la relació amb Meghan, la seva filla. Todó certifica que, en política nord-americana, la realitat supera la ficció: "Llegida avui, a la vista de tot el que ha passat, la novel·la d'Homes sembla inevitablement tímida, tot i perfilar amb exactitud la manipulació informativa rampant". **Martí Gallén** també travessa l'Atlàntic per visitar els escenaris més emblemàtics de Nova York a "All

A

that Jazz a Broadway" per oferir-nos-en una crònica en tres actes, on reflexiona també sobre l'univers del show-business. En primer lloc, s'endinsa en el modernitzat mite d'Orfeu i Eurídice amb el musical *Hadestown*, al Walter Kerr Theatre, d'Anaïs Mitchell (música, lletres i llibret) i dirigida per Rachel Chavkins. Tot seguit, enfila *Chicago, the Musical*, un espectacle emblemàtic que es representa a l'Ambassadors Theatre des de 2003 (1996), i que beu de la producció original de Bob Fosse (1975). Finalment, *Job*, al Haye's Theatre, és el primer text de l'autor Max Wolf Friedlich, un thriller amb tocs de comèdia. Els intèrprets són Sydney Lemmon, neta de Jack Lemmon, i Peter Friedman, que enuncien algunes de les fulgurants intervencions de Friedlich, que infonen vida a l'escenari.

En el terreny de la història, **Genís Barnosell** radiografia la primera gran vaga de la CNT amb el llibre *La vaga de La Canadenca. La jornada de vuit hores. 21 de febrer de 1919* (Random House Penguin, 2024), de Teresa Abelló. Mentre els carrers i llars de la capital catalana rebien amb els braços oberts el miracle d'electricitat, la seva arribava va suposar també un punt d'inflexió en la història de la lluita sindical. Les protestes van començar el desembre de 1918 a l'embassament de Camarasa, a Lleida, a l'empresa Riegos y Fuerzas del Ebro, una filial de la Canadenca, i van desencadenar les reaccions del govern espanyol, un acord amb els vaguistes el 19 de març, i dures represàlies. A l'última pàgina del número d'octubre, **Jordi Puntí** defensa de la "imaginació creativa", a partir del retall d'un article de diari de fa vint-i-cinc anys, en què Arcadi Espada elogiava *Contre l'imagination*, de Christophe Donner.

A més, al monogràfic *Empremtes de la Barcelona d'ahir*, **Ana Sánchez** captura racons de la capital catalana marcats per set creadors al llarg del segle passat. Un treball on la periodista i fotògrafa camina per una ciutat que va ser bohèmia, llibertària, gitana, avantguardista, barraquista, antifranquista i contracultural. Tal com escriu Sánchez, els llocs escollits dibuixen "cronològicament set Barcelones desaparegudes en els plecs del segle XX, des dels anys deu fins a finals dels setanta".

Recordeu que podeu adquirir la revista aquí i també subscriure-vos-hi AQUÍ.